

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ

Гриньова В.С.
(Полтава, Україна)

Згідно Концепції Нової української школи (далі НУШ) в педагогічному університеті необхідно готувати майбутнього вчителя до сучасних освітніх викликів та формувати професійні уміння та навички. Серед наскрізних вмінь, які виокремлені в Концепції НУШ, в рамках підготовки майбутніх учителів варто звернути увагу на вміння набувати й застосовувати емоційний інтелект в педагогічній діяльності.

Емоційний інтелект – це здатність ретельно осягнути, оцінити та виразити емоції; здатність розуміти емоції та здобувати емоційні знання здатність керувати емоціями, що сприяє емоційному й інтелектуальному зростанню особистості [2]. Емоції сприяють реалізації особистості в будь-якій професійній сфері: а завойовувати довіру, зміцнювати відносини, формувати бачення, в управлінні людьми, знаходити компроміси, приймати рішення. Без емоцій особистість не буде мати успіху в життєдіяльності.

Емоції необхідні для встановлення пріоритетів, у педагогічній діяльності та мотивації людей. Під розвитком емоційного інтелекту засобами музичного мистецтва ми розуміємо сукупність методів та прийомів формування вмінь осмислювати емоційний стан людей, розвиток навичок співпереживати та здійснювати управління і корекцію емоцій. Система розвитку емоційного інтелекту засобами виконання музичних творів складається з таких компонентів: когнітивний – сформованість знань про емоції, вміння їх ідентифікувати,; емоційно-ціннісний – усвідомлення значення власних емоцій і емоцій оточуючих; поведінковий – емпатія, асиміляція емоцій в мислення, вміння управляти власними емоціями та коригувати їх за допомогою мистецтва.

Керування власними емоціями в умовах виконання музичного твору й емоціями інших в процесі організації його сприйняття є дуже важливими для майбутнього вчителя, діяльність якого відбувається на перетині психолого-педагогічних та мистецьких засад. Українські та зарубіжні вчені досліджували емоційний інтелект в таких напрямках: місце і роль емоцій у когнітивних процесах (В. Вундт, П. Жане, Т. Рібо та ін.); системно-функціональну синергію емоцій та інтелекту у регуляції діяльності та спілкування особистості (Л. Аболін, О. Айгунова, І. Андрєєва, Л. Анциферова, Т. Березовська, О. Власов, Є. Власова, Г. Гарскова, Ю. Давидова, Б. Додонов, К. Ізард, Д. Карузо, О. Леонтєв, Д. Люсін, Дж. Мейер, М. Роберт, П. Селюей та ін.); осмислення і розуміння суб'єктом власних емоцій, емпатію (І. Андрєєва, Д. Гоулман, К. Ізард, Є. Ільїн, Є. Рибалко, О. Саннікова, С. Симоненко, О. Чебикін та ін.) тощо. Більшість вчених розглядали емоційний інтелект як інтегральну сукупність здібностей.

Рівень розвиненості емоційного інтелекту має велике значення в діяльності майбутнього вчителя, впливає на успішність його фахової підготовки. Адже в процесі виконання музичного твору необхідним стає глибоке розуміння власних емоцій, здійснюючи емпатійне ототожнення власного психічного стану з психічним станом автора. Для майбутнього вчителя дуже важливим є здатність до сприйняття, усвідомлення та трансляції емоційних сигналів, закодованих у музичній мові, сприяння розумінню змісту музичного твору, донесення всієї емоційної інформації до інших.

Емоційний інтелект – це інтегральна особистісно-фахова здібність людини сприймати, ідентифікувати та адекватно інтерпретувати інформацію через емпатійне включення та раціоналізацію емоційних дітей, регуляцію та саморегуляцію емоційних станів всіх учасників педагогічної комунікації.

Емоційна взаємодія в контексті фахової підготовки майбутнього вчителя спрямовано на занурення в емоційний світ іншої людини пізнання емоцій у процесі музичної комунікації, рефлексивна взаємодія, адже розуміння емоційної інформації, отриманої від іншої людини через, дозволяють особистості проникати у світ власних емоцій та переживань. Через взаємну емоційну активність та взаємозумовленість дій

викладача і студентів. Емоції – це джерело внутрішніх потенційних сил та енергії особистісного становлення, самореалізації. Створення мистецького освітнього середовища, з налагодженою психологічно комфортною атмосферою є основою для фахової підготовки майбутнього вчителя.

В емоційному середовищі відбувається художньо-комунікативна діяльність майбутніх вчителів у взаємодії з емоціями інших, з творчими емоціями, закладеними в музичній мові, з власним внутрішнім світом (емоціями і почуттями) в процесі рефлексії. Емоційне середовище – це емоційно-культурний простір, що виникає у процесі комунікації з твором мистецтва, забезпечує сприятливі умови для організації ефективного педагогічного впливу. Студенти опановують уміння прояву власних емоцій у міжособистісному спілкуванні музичною мовою через тренінгові технології.

Тренінг є методом активного, діяльнісного навчання, який націлений на розвиток професійних навичок, комунікативних здібностей, креативності особистості, саме тренінг вважається ефективною формою розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів. Найбільш ефективно емоційний інтелект розвивається шляхом навчання, тренування, набуття досвіду (С. Стайн). Тренінг є формою організації освітньої діяльності, яка збільшує зацікавленість студентів, дозволяє встановити неформальне, відкрите спілкування, дає свободу у виборі будь-якого варіанта вирішення поставленої проблеми, дає змогу студенту виробляти власні способи дії в практичних ситуаціях, дозволяє розширювати моделі професійної поведінки, стратегій або професійних схем діяльності, об'єднує низку практичних методів, спрямований на постановку правильного запитання, розуміння проблеми і добір більшої кількості результативних відповідей.

Тренінгові технології в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя дозволили отримати, закономірності, які слід врахувати при сприйнятті музичних творів для розуміння закладених у них емоцій:

– повільний темп + мінорне забарвлення звучання в узагальненому вигляді моделюють емоцію смутку і передають настрої смутку, зневіри, скорботи, жалю про померлого прекрасне минуле;

– повільний темп + мажорне забарвлення моделюють емоційний стан спокою, розслабленості, задоволення. Характер музичного твору в цьому випадку буде споглядальним, врівноваженим, умиротвореним;

– швидкий темп + мінорне забарвлення в узагальненому вигляді моделюють емоцію гніву. Характер музики в цьому випадку буде напружено-драматичним, схвильованим, пристрасним, героїчним;

– швидкий темп + мажорне забарвлення моделюють емоцію радості. Характер музики життєстверджуючий, оптимістичний, веселий, радісний.

«Рецепт» для корекції емоційного стану засобами музичного мистецтва дозволяє корегувати відповідний емоційний стан. Наприклад, людина знаходиться в стані гніву, їй доцільно послухати твір в швидкому темпі в мінорних тональностях, прислухатися до своїх почуттів, думок, прожити цю емоцію і, можливо, знайти перехід до більш спокійного стану.

Отже, емоційний інтелект – що поєднує у собі когнітивні здібності та особистісні характеристики (цікавість до внутрішнього світу людей, схильність до психологічного аналізу поведінки), здатність до розуміння своїх і чужих емоцій та управління ними.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці / І.Д. Бех // Виховання і культура. – 2009. – №1–2 (17-18). – С. 5–7.
2. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII «Про освіту»
3. Люсин Д.В. Новая методика для измерения эмоционального интеллекта: опросник ЭМИн / Д.В. Люсин // Психологическая диагностика. – 2006. – № 4. – С. 3–22.